

विषयानुक्रमिका

अध्याय/प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
आत्म-निवेदन		क-ग
<u>व्याकरणशास्त्र का इतिहास एवं महत्त्व</u>		1-38
1.	व्याकरणशास्त्र का मूल स्रोत	1 - 6
2.	महर्षि पाणिनि से पूर्वभावी व्याकरण प्रवक्ता	7 - 12
3.	पाणिनीय अष्टाध्यायी में स्मृत आचार्य	12 - 15
4.	पाणिनि स्वम् उनका व्याकरणशास्त्र	15 - 18
5.	अष्टाध्यायी के वार्त्तिककार	18 - 25
6.	वार्त्तिकों के भाष्यकार तथा भाष्य का लक्षण	25 - 28
7.	अष्टाध्यायी के वृत्तिकार	28 - 31
8.	पाणिनीय व्याकरण के प्रक्रिया ग्रन्थकार	31 - 38
<u>लघु सिद्धान्त कौमुदी में आर हर वार्त्तिकों का समीक्षात्मक अध्ययन</u>		39 - 215
1.	<u>संज्ञा प्रकरणम्</u> : ऋतृवर्णयोर्मिथः सावर्ण्ये वाच्यम् ।	39 - 45
2.	<u>सन्धिप्रकरणम्</u>	46 - 82
1.	यणः प्रतिषेधो वाच्यः	46-49
2.	अध्वपरिमाणे च	50-52
3.	अक्षादुहिन्यामुपसंख्यानम्	53-57
4.	प्रादूहोढोटयेष्वेषु	58-59
5.	अते च तृतीयासमासे	59-60
6.	प्रवत्सतर कम्बल वसुनार्णदशानामृणे	60-61
7.	शकन्धवादिषु परस्परं वाच्यम्	61-63
8.	न समासे सिति च	64-68

अध्याय/प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
9.	अनामनवति नगरीणामिति वाच्यम्	69-71
10.	प्रत्यये भाषायां नित्यम्	71-74
11.	यवलपरे यवला वा	74-76
12.	चयो द्वितीयाः शरि षोडशरसादेरिति वाच्यम्	76-77
13.	संपुंक्तानां सो वक्तव्यः	78-82

सुबन्त प्रकरणम्

83-125

1.	तीयस्य डित्तु वा	83-85
2.	नुम-अचि-र-तृज्वद्भावेभ्यो नुद् पूर्वविप्रतिषेधेन	86-89
3.	दृन्-कर-पुनः-पूर्वस्य भ्रुवो यण् वक्तव्यः	90-95
4.	श्रवर्णस्य गत्वं वाच्यम्	96-99
5.	औडः श्यांप्रतिषेधो वाच्यः	99-101
6.	एकतरात् प्रतिषेधो वक्तव्यः	102-
7.	वृद्धयो त्वज्वत्तृज्वद्भावगुणेभ्यो नुम्पूर्वविप्रतिषेधेन	103-106
8.	डावुत्तरपदे प्रतिषेधो वक्तव्यः	106-109
9.	परौ ब्रजेः षः पदान्ते	110.
10.	एकवाक्ये युष्मदस्मदादेशा वक्तव्याः	110-113
11.	एते वान्नावादयो नन्वादेशो वा वक्तव्याः	114-116
12.	अस्य सम्बुद्धौ वा नड्, नलोपश्च वाच्यः	116-118
13.	अन्वादेशो नपुंसके स्नद वक्तव्यः	118-124
14.	सम्बुद्धौ नपुंसकानां नलोपो वा वाच्यः	124-125

तिङन्त प्रकरणम्

126-140

1.	दुरः षत्वगत्वयोस्मसर्गत्वप्रतिषेधो वक्तव्यः	126.
----	---	------

अध्याय/प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
2.	अन्तः शब्दस्याडड विधिणत्वेषूपसर्गत्वं वाच्यम्	126-127
3.	सिज्जोप एकादेशे सिद्धा वाच्यः	127.
4.	कास्यनेकाच आम् वक्तव्यः	128.
5.	कम्पचलेशचड्. वाच्यः	129.
6.	उणोतेराम नेति वाच्यम् .	129-130
7.	इर इत्सज्ञा वाच्या	130-132
8.	वुग्युटौ उवड्. यणोः सिद्धौ वक्तव्यौ	132-134
9.	क्विति रमागमं बाधित्वा सम्प्रसारणं पूर्वविप्रतिषेधेन	134-135
10.	स्पर्श-मृश-कृष-तृप-दृपां चोः सिज्जा वाच्यः	135.
11.	शे तुम्फादीनां नुम्वाच्यः	136-137
12.	मस्जेरन्त्यात् पूर्वो नुम् वाच्यः	137-138
13.	अड्. अभ्यास-व्ययाये पि सुट कात्पूर्व इति वक्तव्यम्	138-139
14.	सर्वं प्रातिपदिकेभ्यः क्विब्बा वक्तव्यः	139.
15.	प्रातिपदिकाद्धात्वर्थं बहुलम् इष्ठवच्य .	140.

कृदन्त प्रकरणम्

141-143

1.	केलिमर उपसंख्यानम्	141.
2.	मूल-विभुजा दिभ्यः कः	141.
3.	क्विक् ॥५॥ ब वचि-प्रच्छ यायत-स्तु-कट्टु-जु-श्रीणां दीर्घो सम्प्रसारणं च	142.
4.	घञ्थे क-विधानम्	142-143
5.	श्रुत्वादिभ्यः क्तिन्निष्ठताववाच्यः	143.
6.	सम्पदादिभ्यः क्विप्	143.

समास प्रकरणम्

144-166

 अध्याय/प्रकरण विषय . पृष्ठ संख्य

1.	इवेन् समासो विभक्त्यलोपश्च	144.
2.	समाहारे चा यमिष्यते	145.
3.	अर्थेन नित्यसमासो विशेष्यलिङ्गता चेति वक्तव्यम्	146-149
4.	सर्वनाम्नो वृत्तिः मात्रे पुंबद्भावः	149-150
5.	द्वन्द्व तत्पुरुषोरुत्तरपदे नित्यसमासवचनम्	151-152
6.	शाक पार्थिवा दीनां सिद्धये उत्तरपदलोपस्योपसंख्यानम्	152-153
7.	प्राऽऽदयो गताद्यथे प्रथमया	153.
8.	अत्यादयः क्रान्ता द्वये द्वितीयया	153.
9.	अवादयः कृष्टा द्वये तृतीयया	153.
10.	पर्यादयो ग्लाना द्वये चतुर्थया	153.
11.	निरादयः क्रान्ता द्वये प चम्या	154-155
12.	गति-कारकोपपदानां कृदिभः सह समास-वचनं प्राक् सुबुत्पत्तेः	155-159
13.	संख्यापूर्वं रात्रं क्लीबम्	159-160
14.	द्विगु प्राप्ता पन्ना लंपूर्व-गतिस्मासेषु प्रतिषेधो वाच्यः	160-163
15.	प्रादिभ्यो धातुजस्य वाच्यो वा चोत्तरपदलोपः	164-165
16.	नयोऽस्त्यर्थानां वाच्यो वा चोत्तरपदलोपः	165.
17.	धर्मा दिष्ट्वनियमः	166

तद्विप्रकरणम्

167-200

1.	स्वतिभ्यामेव	167
2.	देवाद यञ् अञौ	167-168
3.	वहिष्णुष्टि-लोपो यञ् च	168

4.	ईकक् च	169.
5.	सर्वत्र गोः । र। अच् । ज्। आदि प्रसङ्गेयत्	169-170
6.	लोम्नो पत्येषु बहुवकारो वक्तव्यः	171-173
7.	राज्ञो जात्वेव इति वाच्यम्	173-174
8.	क्षत्रिय समान शब्दाद् जनपदात् तस्य राजनि अपत्यवत्	174-175
9.	पुरोरण वक्तव्यः	175-176
10.	पाण्डोर्ज्यम्	176-177
11.	कम्बोजा दिभ्य इति वक्तव्यम्	177-178
12.	तिष्य पुष्ययोर्नक्षत्रा णि यलोप इति वाच्यम्	178-179
13.	भस्या टे तद्धिते । इति पुंवद्भावे कृते	179-180
14.	गज सहायाभ्यां चेति वक्तव्यम्	180-181
15.	अहः रवः क्रतौ	181-182
16.	अवारपाराद् विगृहीतादपि विपरीतात् च इति वक्तव्यम्। 182-	
17.	अमेह क्क-तति-त्रेभ्य एव	183.
18.	त्यब् ने धृषि इति वक्तव्यम्	184.
19.	वा नामधेयस्य वृद्ध संज्ञा वक्तव्या	184-185
20.	अव्ययानां भ-मात्रे टि-लोपः	185-186
21.	अध्यात्मा देः 'ठञ्' इष्यते	186
22.	अश्मनो विकारे टि-लोपो वक्तव्यः	187.
23.	अधर्मात् इति वक्तव्यम्	187-188
24.	नाभि नभं च	188
25.	पृथु-सृष्टु-स्रा-कृषा-दृष्ट-परिवृद्धानाम एव रत्वम्	189.
26.	गुण-धचनेभ्यो मत्तपो लुग् इष्टः	189-190

अध्याय/प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
27.	प्राण्यङ्गाद् एव	190.
28.	अन्येभ्योऽपि दृश्यते	191.
29.	अर्णोऽलोपश्च	191-192
30.	दृशिग्रहणाद् भवद्आदियोग एव	192-193
31.	एतदोऽपि वाच्यः	193-194
32.	ओकार-सकार-भकारा दौ सुपि सर्वनाम्नष्टेः प्राग् अकच् अन्यत्र तु सुबन्तस्य टेः प्राग् अकच्	194-195
33.	सर्व-प्रातिपदिकेभ्यः स्वार्थे कन्	195-196
34.	आद्यादिभ्यस्तसैरूपसंख्यानम्	196.
35.	अभूत-तदभाव इति वक्तव्यम्	197-198
36.	अव्ययस्य च्वावीत्वं न - इतिवाच्यम्	198.
37.	डाचि च द्वेब्हुलम् ।	199.
38.	नित्यम् आप्तेडिते डाचि इति वक्तव्यम्	200.
<u>स्त्रीप्रत्यय प्रकरणम्</u>		201-215
1.	नञ्-स्तञ्-ईकच्-ङ्-युन्-तरुण-तनुनानाम् उपसंख्यानम्	201-202
2.	आम् अनङ्हुहः स्त्रियां वा ।	202-203
3.	पालकाऽन्तात् न	203-204
4.	सूर्यादि देवतायां चाप् वाच्यः	204-205
5.	सूर्याऽङ्गस्त्ययोश्छे च इयां च य-लोपः	205-206
6.	हिमाऽरण्ययोर्महत्त्वे	206-207
7.	यवाद् दोषे	207
8.	यवनात् लिप्याम्	207-208

अध्याय/प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
9.	मातृलोपाध्याययोः 'आनुक्' वा	208-209
10.	आचार्यादि अणत्वं च	209-210
11.	अर्य-क्षत्रियाभ्यां वा स्वार्थे	210-211
12.	योपध-प्रतिषेधे ह्य-गवय-मुक्य-मनुष्य-मत्स्यानाम् अप्रतिषेधः	211-212
13.	मत्स्यस्य डयाम्	212-213
14.	श्वशुरस्योकारा कार-लोपश्च	213-215
<u>अधीत-ग्रन्थ-माला</u>		216-217